

Konferanslar:

DÜNYANIN İLK ÇOCUK BAYRAMI 23 NİSAN VE ULUSLARARASI ÇOCUK YILI

İFFET ASLAN

Tarih Kurumunun Sayın Yöneticileri, Üyeleri ve Konukları,

Uluslararası Çocuk Yılı vesilesi ile 23 Nisan Çocuk Bayramımız konusunda yaptığım çalışmaları burada sizlere açıklamak olanağımı bana verdiğiniz için hepimize teşekkür ederim.

Konumuz Atatürk ve Atatürk'ün TBMM'nin açıldığı 23 Nisan gününü çocuklara armağan ederek başlattığı dünyanın ilk Çocuk Bayramı. Çocuk Bayramı konusu gündeme 1979'un Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca Dünya Çocuk Yılı ilan edilmesi üzerine geldi; Uluslararası Çocuk Yılı düzenlemekle güdülen amaçların bir yılda çözümlenmesi söz konusu olmadığı anlaşılıp, çalışmalara süreklilik sağlayacak yöntem araştırmaları başlayınca da, büyük ağırlık kazandı. Çünkü, oluşumu 1920'lerde başlamış olan 23 Nisan Çocuk Bayramı törenlerinin canlandırılıp, güncelleştirilmesi koşulu ile aranılan yöntem olabileceği yolundaki önerimiz ilgi ile karşılandı.

23 Nisan Çocuk Bayramımızın Uluslararası Çocuk Yılı çalışmalarına böylesine bir katkısı olabileceğinden söz edilebilmesi için önce bir çocuk bayramının dünya çocuk yılının nedenleri ve amaçları çerçevesi içindeki yerinin saptanması, sonra temelleri 1920'lerin başında atılmış olan 23 Nisan Çocuk Bayramını kutlama törenlerimizin bu bakış açısından değerlendirilmesi gerekir. Bu izleneye uyarak önce Uluslararası Çocuk Yılı'nın nedenlerini ve amaçlarını özetlemeye çalışalım.

Uluslararası Çocuk Yılı'nın Nedenleri ve Amaçları:

Dünya Çocuk Yılı'nın amacı tek cümle ile şöyle özetlenebilir:

Dünyanın bütün çevrelerinde dikkatleri insanın yarına uzantısı demek olan çocuk üzerine çekip yoğunlaştırarak, ailelerin, milletlerin, ülkelerin yararlarını güvence altına alabilmeleri için önlemler oluşturulması gerektiği bilincini yaymak ve bu yolda çalışmalar yapılmasını sağlamak.

Bu cümleyi açmak gerekiyorsa şunlar söylenebilir:

Uygarlık hızla değişmektedir. Yapımbiliminin (teknolojinin) gelişmesi insanoğluna büyük olanaklar kazandırmıştır. Ama, bunun sonucu olarak insanın içinde bulunduğu yaşam koşulları değişmiştir ve değişmeye devam etmektedir. Bu öylesine hızlı bir gelişmedir ki, insanoğlunun yaratılan yeni koşullara uyum sağlaması bir sorun haline gelmiştir. Öyle ki, günümüzde, örneğin 2000 yılının yaşama koşullarına uyum sağlamak için önlem almak zorunda olmayan hiç bir ülke yoktur yeryüzünde.

Çocuk, insanın yarına uzantısıdır. Dolayısı ile alınacak güvence önlemleri çocuk ile ilgilidir. Çocuk, hızla gelişen uygarlık ile değişen yaşam koşullarına uyum sağlayacak niteliklere sahip olacak şekilde yetiştirilmelidir.

Uluslararası Çocuk Yılı'nın amacı önce dikkatleri bu gerçeğin üzerine çekmek, sonra da alınması gereken önlemlerin saptanmasına ve uygulama çarelerinin bulunup gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktır.

Uluslararası Çocuk Yılı'nın nedenleri ve amaçları en kalın çizgilerle bunlardır ama, bunlardan ibaret de değildir, ayrıntıları hakkında şunlar söylenebilir:

Yeni çağların başından bu yana yer almakta olan gelişmeler günümüzde ülkeleri sosyal açıdan büyük dengesizlikler gösteren bir sürece sürüklemiştir. Ayrıca ülkeler içinde de sosyal sınıflar arasında uçurumlar oluşmuştur. Bu durumun, sosyal açıdan çok tehlikeli, üretketsel (iktisadi) açıdan ise son derece kısır olduğunu artık görmezlikten gelmek mümkün değildir. Zira, dünya bunca olumsuzun sürgit bir arada kalamıyacağı kadar küçülmüştür de. Yapımbilimindeki büyük gelişmelerin yaşam koşulları bakımından en önemli sonucu budur. Ulaşım ve iletişim araçlarının büyük hız kazanmış olması sonucu üretketsel uğraşın çok yönlü bağımlılıklarla sürdürülür hale gelmiş bulunması, ailelerden, kabilelerden, aşiretlerden, boylardan geçip gelen milletleri yeniden törpülemekte, sivriliklerini aşındırmakta, eklemelerini gevşetmektedir. Böylece bu topluluklar bir yandan parçalama bir yandan da daha geniş toplu kimlikler kazanma süreci içine itilmektedir.

Her gün ilerliyen yapımbiliminin bu gelişimi hızlandıracığı kuşkusuzdur. Öyle ki, plan program takvimlerinde ucu şimdiden görülmekte olan 2000'li yılların yaşam koşullarına uyum sağlamak zorunluluğu bütün milletleri bir var olma savaşımı içine sürüklemiştir bile. Ama bu durumun bilincinde olanlar vardır, olmayanlar vardır.

Bu zorunlu savaşımın bilincine varmış olan milletlerin kimi 21. yüzyıla damgasını vurmak peşindedir artık, kimi ise, adını, dilini yaşatabilmek, bağımsızlığını sürdürebilmek, geçmişte oluşturduğu değerleri geleceğe

aktarabilmek, özetle varlığını koruyabilmek endişesindedir. Günümüz uygarlığının değişik kademelerinde olan ülkelerin, yarına uzanışlarında, ulaşmayı umud edebilecekleri hedefler de, elbetteki değişik olacaktır. Meğer ki, geri kalmışlıklarını kapatabilecek bir sıçramayı gerçekleştirebilsinler.

Yarınlara uzanışın aracı çocuktur.

Bu cümle yadırganabilir. Hiç değilse, “malumu ilan” gibi gelebilir. Çünkü, çocuk, ötedenberi insanın yarına uzantısı olmuştur. Öyle ise, neden şimdi üzerine basa basa ilan edilmektedir..Yeni bir şey mi var?

-Evet, yeni bir şey var.

Gerek Uluslararası sosyal dengesizliklerin, gerek her ulus içindeki sınıflararası sosyal dengesizliklerin ve geçmişe saplanıp kalmış ülkelerdeki üretketsel kırsırlığın, çocuk kaynağına yatırım yaparak giderilebileceğini gösteren bilimsel bulgular var.

Günümüz biliminin gözünde sağlıklı çocuk, gizilgücü sonsuz denecek kadar engin, ama bunun şekillenip belirlenmesi, içinde bulunduğu koşullar ve elinde büyüdüğü insanlar tarafından hamur gibi yoğrulmasına bağlı bir yaratıktır. Sağlıklı doğması ise, özellikle anasının içinde bulunduğu koşullara bağlıdır. Demek ki, her çocuk içinde bulunduğu ortamın sağladığı olanaklar ve elinde büyüdüğü insanlardan gördüğü ilgi ölçüsünde serpilip büyüyecek ve şekil alıp ergin olacaktır. Şu halde, yarınlarda var olma savaşımını başarı ile vermenin yolu, çocuk kaynağına yatırım yapmaktır; çağdaş bilimin elverdiği ölçüde çocuğun içinde bulunduğu ortamı iyileştirmek, elinde büyüdüğü kimseleri seçkinleştirmektir.

Bu görüşün yaygınlaşması sonucu, yarınlara ulaşmak isteyen toplumlar için çocuk kendi halinde büyümeye bırakılabilecek bir yaratık olmaktan çıkmıştır: Artık özenle yetiştirilmesi, üzerine titrenmesi gereken bir değer, hatta tek kutsal varlıktır. Günümüzde çocuk hakları işte bu görüşü içeren ilkelere dayanmaktadır. Uluslararası Çocuk Yılı bu yoldaki çalışmalara büyük hız kazandırmıştır.

Çocuğa bu gün bu gözle bakılmaktadır ama, bu anlayışa birdenbire gelinmiş değildir. “Çocukluk” hali bile yeni bir keşiftir. Özellikle batı uygarlığı ülkelerinde. Batı uygarlığının gelişme sürecinde, çocuk sefaleti insanların adeta ayaklarına takılıp kösteklenmelerine sebep olan boyutlara vardığı için, bu gerçeğin farkına varılmıştır. Çocuk hakları, ancak çocuk sefaleti, çocuk kırımı, refah sınıflarının rahatını kaçırmaya hale geldikten sonra, söz konusu olmağa başlamıştır.

Nitekim, 1924 tarihli ilk bildirisinin maddeleri bir sayıklama edası içinde kaleme alınmış gibidir. Bu bildiri(I) sanki çocuk sefaleti manzaraları karşısında rahatsızlık duyanların bir değışiklik gereğini kendi kendilerine kabul ettirme çabasının ürünüdür.

Elimizdeki Çocuk Hakları bildirilerinin hepsi batı uygarlığı ülkelerinde geliştirilmiştir. Bunlarda yer alan hakların her biri gerçeklerin alaca karanlığında el yordamı ile oluşturulmuştur. Her hak, aslında, artık ortadan kaldırılması lüzumlu hale gelmiş olan bir ayıbın veya engelin panzehiri olarak düşünölmüştür.

Uluslararası Çocuk Yılı sekreterliğinin yayınladığı bir resimli tarihçede, batı uygarlığı ülkelerinde “çocukluğun” kendisinin de yeni bir buluş olduğu, çok güzel sergilenmektedir. Daha önce var olan sadece küçükler ve büyüklerdir. Bir de bebeler vardır ama, onlar insanın yaşayıp yaşamıyacağı bilinmeyen evlatlarıdır: Dolayısı ile konu dışıdır.

Batı uygarlığı ülkelerinde çocukluğun keşfine yol açan aşamalar şöyle özetlenebilir:

1. Eski çağlarda Avrupa ülkelerinde, örneğin Isparta'da bebeklik 7 yaşlarına kadar sürüyor, sonra küçük, çoğu kez ızdıraplı bir törenle, iş gücü olarak büyükler arasına katılıyordu.
2. 17. yüzyıla kadar doğanların % 75'i, beş yaşından önce ölüyor, fakat bu durum kimseyi tedirgin etmiyor, doğal kabul ediliyordu. Yaşayanların büyük çoğunluğu ise, ister lord ister şerf olsunlar okuma yazmaktan yoksundu.
3. Kilisenin gözünde bütün insanlar doğuştan günahkardı, pisti. Zira günah ürünüydüler. Bu görüş batı uygarlığı ülkelerinde yüzyıllar boyu sefaletin olağan kabul edilmesine yardım etmiştir. Refah, çok sonraları

I - 1924 Tarihli Cenevre Beyannamesi: Çocukları korumak Fonu Uluslararası Birliğinin Şubat 1924'te Cenevrede toplanan Beşinci Genel Konsiyince kabul edilen Uluslararası Çocuk Hakları beyannamesinin metni aynen şöyledir:

“Bu beyanname ile bütün ülkelerin kadın ve erkekleri insanlığın çocuklara clinekinin en iyisini verme görevi ile yükümlü olduğuna inanarak, hiç, bir ırk milliyet ve mezhep farkı gözetmeksizin aşağıdaki ilkeleri kendi görevleri olarak kabul ve ilan ederler:

¹ - Çocuğun normal gelişmesi için gerekli her türlü maddi ve manevi olanaklar kendisine sağlanmalıdır?

² - Aç çocuk beslenmelidir; hasta çocuk tedavi edilmelidir; geri zekalı çocuğa yardım edilmelidir; suçlu çocuk topluma kazandırılmalıdır; terkedilmiş veya yetim çocuk bakılmalı ve korunmalıdır?

³ - Felaket anında ilk olarak çocuklara yardım edilmelidir.

⁴ - Çocuğun yaşam hakkı tanınmalı ve her biçimde sömürden korunmalıdır.

⁵ - Çocuk, yeteneklerinin insanlık hizmetine hasredilmesi gerektiğinin bilinci içinde geliştirilmelidir.

gerçekleştirilen reformasyon ile, kişinin doğuş gününün affedilmesi için verdiği çabanın ödülü olarak açıklanmıştır.

4. Batı uygarlığı ülkelerinde 17. yüzyıla kadar insanlar, genellikle tek göz odalarda yaşıyor, küçükler iş gücü olarak büyükler arasına katıldıktan sonra onlar gibi giyinip onlarla birlikte çalışıyor. ve bu günahkarlar kalabalığı büyük bir keşmekeş içinde yatıp kalkıyor yiyip içiyor, ömür tüketiyordu.

5. Bu durum ancak 17. yüzyıldan sonra ülkeler arası alış verişin, denizler aşırı dış ticaretin, gelişmesi sonucu değişmeğe başladı. Çünkü ülkeler arası alış veriş haberleşmeyi gerektiriyordu: Hesap tutulmasını gerektiriyordu. Bu durum eğitimin din adamlarının tekelinden çıkmasını zorunlu kıldı.

6. Bu zorunluluk karşısında din adamları yetiştirenlerin dışında da okullar açılmağa başlandı. Çocukları, çocukluklarını yaşamadan günahkarlar kalabalığına katılıp ömür tüketmeğe mahkum olmaktan kurtaran, bu okullar oldu.

7. Zamanla, bu okullarda çocuklar için büyüklerden ayrı bir dünya kurulmağa başlandı. Bu dünya içinde, çocuklar, yaş grupları olarak da birbirlerinden ayrı yaşamağa başladılar. Üst tabaka çocukları ise, aileden dahi ayrılmışlardı.

“Çocukluk” kavramı önce bu çocuklar ile ilgili olarak keşfedildi. Artık, bu çocukların ayrı giysileri, ayrı odaları, kendilerine özgü oyun yerleri, oyuncakları vardı. Giderek bu olanaklar yaygınlaştı öteki sınıfların çocukları da bunlardan yararlanır oldu. Fakat çocuklar kazandıkları bu ayrıcalıklar karşılığında bir bedel ödemek zorunda kaldı. Çocuklar görülmeli fakat duyulmamalıydı. Çocukluklarını bilmeliydiler. Tüm haklar yine büyüklere aitti. Çocukların ise, refahları artmış ama ilke olarak zaten yok olan hakları, uygulamada daha da kısılmıştı.

8. Derken batı uygarlığının başını çeken ülkelerde baş gösteren iki gelişme giderek bütün yaşamı etkisi altına almağa başladı. Bunların birincisi yapımcılık (sanayi) devrimi, ikincisi emperyalizmdir. Yani yapımbilimde (teknoloji)'de yer alan büyük gelişme ve bunun sonucu olarak alevlenen sömürgecilik.

Bu gelişmeler okulları da etkiledi. Yapımbilimin gelişmesi, yapımcılıkta çalışanların sayısının artmasını ve okul bilgileri ile daha iyi donatılmalarını gerektirdi. Sömürgeciliğin gelişmesi ise boyunduruk altına alınan ülkeleri yönetecek insanlara ihtiyaç gösterdi. Dolayısı ile, bir yandan okullar yaygınlaşmaya başladı, öte yandan da okullarda çocuklara özellikle

kazandırılmak istenen nitelik, “disiplin” olarak saptandı. Ama, yine de okula gidebilen çocuklar, küçük bir azınlık olarak kaldı. Ötekiler, öteden beri olduğu gibi, ve giderek daha da küçük yaşlarda, iş gücü ordularına katılmağa devam etti. Çünkü yapım-bilim devrimi, üretimde iş çeşitlenmesine olanak sağlamıştı. Öyle ki, birçok alanda işçiden beklenen, belirli bir hareketin gün boyu tekrarlanması halini almıştı. Dolayısıyla, her hangi bir zanaatı başaramıyacak kadar küçüklerden de pek ala yararlanılabiliyordu. Örneğin dokuma atölyelerinde fiçılar içine alınan kumaşları ayakları ile çiğneyerek yıkayabiliyordu küçükler. Ya da, maden ocaklarında, yukarı kömür taşıyan çekçeklerin yolu üzerinde bulunan kapakları açıp kapayarak onlara iniş ve çıkış yolu verebiliyorlardı. 5-6 yaşlarında çocuklar çalıştırılıyordu bu amaçlarla. Çünkü çocuk işçiler ucuzdu; çocuk yevmiyeleri düşüktü. Bu çocuklar, günün 10-12 hatta bazen 18 saatini bellerine kadar su içinde, ya da maden ocaklarının karanlıklarında geçiriyorlardı. Bu uygulamalar sonucu yapımcılık devrimi süreci boyunca İngiltere’de insan ömrü ortalaması 20 yıldır.

9. Yapımcılık devrimi ve sömürgeciliğin çok geçmeden birbirlerini ateşleyen iki sonucu oldu. Bir yandan silah yapımcılığı olağan üstü bir hızla gelişti, öte yandan batı uygarlığının başını çeken ülkelerin aralarında süren sömürgecilik yarışı giderek kızıştı ve en sonunda kendi topraklarını da ateş altına sürükleyen büyük bir savaşa yol açtı.

Bu gelişmeler, bir yandan daha ileri düzeyde eğitilmiş iş gücüne olan gereksinmeyi artırırken, öte yandan bu ülkelerde büyük servetlerin yanı sıra, büyük sefaletlerin de var olduğunu sergiledi; gün ışığına çıkardı. Zorunlu eğitim uygulamaları ve çocuk haklarından söz edilmesi bu sıralarda başladı.

10. Batı uygarlığının başını çeken ülkelerde, alt sınıfların evlatları, ancak birinci dünya savaşından sonra-yani savaş kazanmak için onlara muhtaç olunduğu anlaşıldıktan sonra “çocuk” olma hakkını, bir “çocukluk” yaşama hakkını kazandı. Ve çocukluğa özgü haklar, Birleşmiş Milletler örgütlerince kabul edilen bildirilerle tescil edilmeğe başlandı. Ne var ki, aynı süreç içinde bütün öteki ülkeler giderek fakirleşmekteydi. Hiç kuşkusuz bu yüzden dünyanın büyük kısmı çocuk hakları tartışması dışında kaldı.

Elimizdeki çocuk hakları bildirisi, Birinci Dünya savaşından bu yana Batı ülkelerinde Çocuk Hakları konusunda yer alan gelişmelerin sonucudur.

Çocuk Haklarının Tarihçesi

Çocuk Hakları ile ilgili ilk evrensel bildirinin tarihi 1924'tür. Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulan Cemiyeti Akvam tarafından oluşturulan bu belge Cenevre Bildirisi adını taşımaktadır. Beş maddelik bu belgede Türkiye adına Mustafa Kemal imzası bulunmaktadır, ve bir örneği, çocuk Esirgeme Kurumunda camlı bir çerçeve içinde duvara asılıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonunda kurulan Birleşmiş Milletler örgütünün Genel Kurulunca 1948'de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin iki maddesi 25. ve 26. maddeleri (II) çocuk hakları ile ilgilidir. Aynı yıl Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliği Cenevre Bildirisi adını taşıyan belgeyi bu iki maddenin ışığı altında genişleterek 7 maddelik yeni bir Çocuk Hakları Bildirisi oluşturmuştur.(III)

II - 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 25. ve 26. maddeleri şöyledir:

25-1-Her şahsın gerek kendisi gerek ailesi için yiyecek giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkanlarından iradesi dışında mahrum bırakılacağı diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır.

25-2 - Analık ve çocukluk özel ihtimam ve yardım görmek hakkına haizdir. Bütün çocuklar evlilik içinde veya dışında doğsunlar aynı sosyal haklardan faydalanırlar.

26-1-Her şahsın eğitime hakkı vardır. Eğitim parasızdır. Hiç olmasa ilk ve temel eğitim safhalarında böyle olmalıdır. İlk eğitim mecburidir. Teknik ve mesleki öğretimden herkes istifade edebilir. Yüksek eğitim liyakatlerine göre herkese tam eşitlikle açık olmalıdır.

26-2 - Eğitim insan şahsiyetinin tam gelişmesini ve insan hakları ile ana hürriyetlere saygının kuvvetlenmesini istihdaf etmelidir. Bütün milletler ırk ve din gurupları arasında anlayış, hoşgörülük ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın idamesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

26-3 - Ana baba, çocuklarına verilecek eğitim nevini tercihan seçmek hakkına haizdir.

III - Milletlerarası Çocukları Esirgeme Kurumları Birliği tarafından 1948'de geliştirilerek 7 madde haline getirilen Cenevre Bildirisinin metni:

'Cenevre Bildirisi denilen işbu Çocuk Hakları Bildirisi ile bütün milletlere mensup erkekler ve kadınlar insanlığın yapısındaki en mükemmel şeylerin çocuğa verilmesi gerektiğini kabul eder ve bu ödevi teyid ederler:'

¹ - Çocuk ırk, millet ve din gibi her türlü telakkiler dışında korunmalıdır.

² - Çocuğa, aile bütünlüğüne saygı göstermek sureti ile yardım edilmelidir.

³ - Çocuk, maddeten, manen ve ruhen tabii surette gelişebilmek olanaklarına sahip olmalıdır.

⁴ - Çocuk aç ise doyurulmalı, hasta ise sağıtılmalı, geri zekalı ise özel eğitime tabi tutulmalı, suçlu ise topluma kazandırılmalı, öksüz ise, terkedilmiş ise korunup, bakılmalıdır.

⁵ - Çocuk toplumsal sosyal güvenlik ve yardım tedbirlerinden yararlandırılmalı, vakti gelince hayatını kazanmak olanaklarına sahip kılınmalı ve her türlü sömürüye karşı korunmalıdır.

Bu belge daha sonra 10 madde halinde genişletilerek 20 Ekim 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilmiştir. Elimizde bulunan Çocuk Hakları Bildirisi bu belgedir.(IV)

Metni(I) sayılı dipnotta bulunan Cenevre bildirisi adını taşıyan ilk belge okunduğunda, her hangi bir yükümlülük getirmediği hemen dikkati çekmektedir.

Meclisi Akvam o tarihten 14 yıl sonra da, yükümlülük getirmekten kaçınır olmaktan kendini kurtarabilmiş değildir. 1938'de "Her hangi bir şekilde sapıtılmış çocuklar için, her memleketin kendi özelliğine ve kuruluşlarına göre, sadece eğitsel mahiyette olmak üzere tedbirler almayı tavsiye etmeye" karar almış olması, bu çekingenliğini açıkça sergilemektedir.

⁶ - Felaket zamanlarında herkesden önce çocuklara yardım edilmelidir.

⁷ - Çocuk en iyi hasletlerinin kardeşlerinin hizmetine hasredilmesi gerektiği duygusu ile yetiştirilmelidir.

IV - Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 20 Kasım 1959 günü kabul edilen Çocuk Hakları Bildirisinin metni:

İLKE 1

Her çocuk bu bildiriye belirtilen haklardan yararlanmalıdır. Bütün çocuklar herhangi bir ayırım gözetilmeden, ırk, din, renk, cinsiyet, dil, siyasi veya başka konulardaki görüşler, milli ve sosyal menşe, servet, doğuş veya, ister kendisi, ister ailesiyle ilgili olsun, başka her türlü durum dolayısıyla, herhangi bir ayırım ve tercih yapılmadan, bu haklara sahip olmalıdır.

İLKE 2

Çocuk özel korunmadan faydalanmalı, çocuğun bedence, zihince, ahlâkça, manevi ve sosyal bakımlardan sağlıklı ve normal şekilde ve özgürlük ve haysiyet şartları içinde gelişebilmesi için ona kanun yoluyla ve başka yollardan imkân ve kolaylıklar sağlanmalıdır.

İLKE 3

Çocuk doğduğu andan itibaren bir isme ve vatandaşlığa hak kazanmalıdır.

İLKE 4

Çocuk sosyal güvenlikten yararlanmalıdır. Onun sağlık içinde büyüme ve gelişmeye hakkı olmalı, bu amaçla doğumdan önceki ve sonraki bakım da dahil olmak üzere, kendisine ve annesine özel ihtimam ve himaye gösterilmelidir. Çocuk, yeterli beslenme, konut, eğlenme, tıbbi bakım haklarına sahip olmalıdır.

İLKE 5

Bedence, zihince, veya sosyal bakımdan arızalı çocuklara, özel durumlarının gerektirdiği özel ihtimamla eğitim ve bakım sağlanmalıdır.

İLKE 6

Çocuğun, kişiliğinin tam ve ahenkli gelişmesi için, sevgi ve anlayışa ihtiyacı vardır. Çocuk mümkün olan hallerde ana ve babasının himaye ve sorumluluğu altında ve herhalde şefkat, maddi ve manevi güvenlik içinde büyümeli, küçük yaştaki çocuk, istisnai haller dışında anasından ayrılmamalıdır. Toplum ve resmî makamlar, ailesi olmayan veya yeterli geçim vasıtası bulunmayan çocuklara özel bir ilgi göstermekle görevli olmalıdır. Kalabalık ailelerin çocuklarının geçimi için devletten ödenek veya diğer kaynaklardan yardım sağlanması temenniye değer.

İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar batı uygarlığı ülkelerinde çocukla ilgili yükümlülükler getiren kararlar, çoğunlukla, çalıştırılan çocuklar için yaş tabanı saptayan kararlardan ibaret kalmıştır. Bunların ilki, 1919 Washington kararıdır. (V) Zorunlu eğitim uygulamasını getiren kararlar bile daha sonralarına aittir.

Çocuk ile ilgili Kurumlar

Birinci Dünya Savaşına kadar, kiliselere bağlı bazı yan kuruluşlar ile Kızılhaç dışında, çocuk sefaletini hafifletmekle ilgilenen kuruluşlar da pek yoktur. Bunların çoğu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Uluslararası düzeyde çalışan gönüllü kuruluşların en önemlisi, Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliğidir. En güçlüleri ise, 11 Aralık 1946'da Birleşmiş Millet Genel Kurulu Kararı ile kurulan, dolayısı ile

İLKE 7

Çocuğun, hiç olmazsa ilkokul düzeyinde parasız ve mecburi olmak üzere eğitime hakkı vardır. Çocuğa genel kültürünü arttıracak, fırsat eşitliği şartları altında yeteneklerini, kişisel sağduyusunu, ahlâki, sosyal sorumluluk bilincini geliştirmesine ve toplumun faydalı bir üyesi olmasına yarayacak bir eğitim verilmelidir.

Çocuğun yüksek menfaatleri, onun eğitim ve rehberliğinden sorumlu olanlar için rehber ilke olmalıdır. Bu sorumluluk öncelikle ana babaya düşer.

Çocuk, eğitimle gözetilen amaçlara yöneltilmesi gereken oyunlar ve eğlendirici faaliyetlerde bulunabilmek için bütün imkânlarla sahip olmalıdır. Toplum ve kamu makamları bu haktan yararlanmayı kolaylaştırmaya çaba göstermelidirler.

İLKE 8

Çocuk, her türlü durumlarda en önce himaye ve yardım görecekları arasında olmalıdır.

İLKE 9

Çocuk, her şekilde ihmal, zulüm ve sömürüye karşı korunmalıdır. Çocuk, ne suretle olursa olsun, alışveriş konusu olmamalıdır.

Çocuk, elverişli bir asgari yaşa gelmeden önce işe alınmamalıdır. Sağlığına veya eğitimine zarar verecek yahut bedence, zihince veya ahlâkça gelişmesini engelleyecek bir işte çalışmaya zorlanmamalı veya bu çeşit bir çalışma yaptırılmasına izin verilmemelidir.

İLKE 10

Çocuk, ırk ayrımı, din ayrımı yahut herhangi bir başka ayırım amacı güden uygulamalara karşı korunmalıdır. Çocuk, anlayış, hoşgörü, insanlar arasında dostluk, barış, evrensel kardeşlik ruhu içinde ve tüm gücünü ve yeteneklerini insanların hizmetine adanması gerektiğinin tam bilinciyle yetiştirilmelidir.

V - 1919'da Washington'da toplanan İş Konferansında alınan çocuk ile ilgili kararların metni:

- 1 - 14 yaşından küçükler işe sokulmamalıdır.
- 2 - 15 yaşından küçüklerin geceleri çalıştırılması yasaklanmalıdır.
- 3 - Daha büyük yeni yetmelik çağındakilerin çalışmaları günde 8 hafta da 48 saatten fazla olmamalıdır.

devletlerin desteğine sahip olan UNICEF'tir. United Nations International Children's Emergency Fund sözcüklerinin baş harflerinden oluşan UNICEF adı, Birleşmiş Milletler Uluslararası Acil Çocuk Yardımı Fonu, anlamına gelmektedir.

Aslında, İkinci Dünya Savaşının ortada bıraktığı milyonlarca kimsesiz çocuğa sahip çıkılması amacı ile kurulmuş bulunan UNICEF, bu görevini başarı ile tamamladıktan sonra 3. Dünya çocuklarına el uzatmakla yükümlü kılınmış, günümüzde de çocuk haklarına yepyeni bir anlayış getirilmesi için düzenlenmiş bulunan Uluslararası Çocuk Yılı çalışmalarına kılavuzluk yapmakla görevlendirilmiştir.

Daha önce de belirttiğim gibi, Uluslararası Çocuk Yılı'nın bir amacı da yeni çağlar süreci içinde beliren ve önlem alınmadığı takdirde derinleşerek sürme eğilimi gösteren, ülkeler arası sosyal dengesizliğin giderilmesine çare bulmaktır. Çare olarak, gelişmiş batı ülkelerinde oluşturulacak kaynakların, gelişmekte olan ülkelere çocuk esenliğine hizmet edecek alanlara yatırılması düşünülmüştür. UNICEF'ten de, bu dayanışmada aracılık yapması istenmiştir. Uluslararası Çocuk Yılı, umud edildiği gibi, UNICEF'in eline, bu amaç için kullanılması kaydı ile bir çok yeni kaynak geçmesini sağlamıştır.

Uluslararası Çocuk Yılı Çalışmalarının Getirdikleri

Böylece, Çocuk Hakları Bildirisinde sözü edilen hakların sadece ulusal düzeyde değil, uluslararası düzeyde de gerçekleşmesi yolunda önemli bir adım atılmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu geçtiğimiz Kasım ayında Uluslararası Çocuk Yılı'nı görüşürken bunu bir süredir geliştirilmekte olan yeni uluslararası ürettüketsel düzen çalışmaları doğrultusunda bir aşama olarak değerlendirmiştir.

Uluslararası Çocuk Yılı çalışmaları, Çocuk Hakları Bildirisine başka açılardan da yeni boyutlar kazandırmıştır. Örneğin, çocuğun doğma hakkını, yaşama hakkını, analı babalı büyüme hakkını, ülkesinin yıkıntıdan, çöküntüden korunması hakkını, gelişmesine, mutluluğuna harcanabilecek kaynakların silahlanma yarışında israf edilmemesi hakkını, ve benzeri daha bir çok hakkı gündeme getirmiştir. Bu tartışmaların sonucu olarak ülkelerarası silahlı çatışma, yani savaş, çocuk haklarını tehdit eden en büyük tehlike kabul edilmiştir.

Çocuk Hakları Bildirisi konusunda, Uluslararası Çocuk Yılı ile gündeme gelen aşama ise, bildirinin bir antlaşmaya dönüştürülmesidir.

Taraf devletlerden bildiride yer alan ilkeleri uygulamaya aktarma yükümlülüğünün getirilmesi, ayrıca da, ülkelerarası silahlı çatışmayı yasaklayan bir madde eklenmesi istenmektedir. Devletlerin ancak böyle bir antlaşmayı kabul edip imzalamaları halinde Çocuk Haklarının uluslararası düzeyde hukuki güvenceye kavuşturulduğundan söz edilebileceği görüşü giderek ağırlık kazanmaktadır.

Görülüyor ki, Çocuk Haklarının saptanması bir konudur, antlaşmalarla hukuki güvence altına alınması bir başka konudur, uygulamalarla gerçekleştirilmesi ise bambaşka bir konu.

Bu aşamalara ulaşılması herşeyden önce bu yolda kamu oyu oluşturulmasına bağlıdır.

Bir Çocuk Bayramına Duyulan Gereklenme

Batı uygarlığı ülkelerinde çocuk hakları konusunda yapılan çalışmaların başını çekmiş olan Çocuk Esirgeme Kurumları Uluslararası Birliği, bir çocuk Bayramına gereksinim duyarak, 1953'te üyesi bulunan bütün kuruluşlara çağrıda bulunup, her ülkede yılın belirli bir gününün, çocuk günü kabul edilmesi için çaba verilmesini istemiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da, 1954'de aldığı bir karar ile, bütün ülkelerin, kendilerine uygun gelecek bir günü, uluslararası çocuk günü kabul etmelerini ve 1956'dan başlayarak her yıl bu günü, yine kendilerince saptanacak bir program uyarınca, dünya çocukları arası dostluğun gelişmesine, çocuk hakları bildirisinde öngörülen ilkelerin yaygınlaşip uygulanmasına ve Birleşmiş Milletlerin çocuklar lehine yaptığı hizmetlerin güçlendirilmesine yardımcı olacak şekilde kutlamalarını önermiştir.

UNICEF, o günden beri üye kuruluşlarına buldukları ülkede her yıl böyle bir günü kutlamaları için özendirici yayınlar göndermektedir. Ama, içinde bulunduğumuz Uluslararası Çocuk Yılına kadar bu doğrultuda fazla bir gelişme olduğu söylenemez. UNICEF'in bütün gayretlerine rağmen önerilen çocuk gününün analar günü, babalar günü düzeyinden öte tutmamasının sebebi, hiç kuskusuz, yapay oluşudur, köksüz oluşudur, tarihte yeri olan bir olaya dayanmayışıdır. Oysa, köklü gelenek haline gelmiş, nerede ise 60 yıldır, bilinçle, coşkuyla, kutlanmakta olan böyle bir gün vardır. Bu, da Atatürk'ün çocuklara armağın ettiği, 23 Nisan günüdür.

Uluslararası Çocuk Yılı'nın, çocuğa hizmet götürülmesinin önemini kitlelere yayacak ve çocuğun yarınki sorumluluklarına gereğince hazırlanabilmesi için çalışmalar yapılması yolunda kamu oyu oluşturacak bir önlemin

arayışı içinde sona ermesi, böyle bir güne ne büyük ihtiyaç olduğunu sergilemektedir.

Türkiye, 60 yıla yaklaşan tecrübelerinden dünyayı yararlandırmak olanağını bulabilirse, Uluslararası Çocuk Yılı çalışmaları ile daha iyi anlaşılmiş olan bu boşluğun doldurulmasına yardımcı olabilir.

Dünyanın İlk Çocuk Bayramı 23 Nisan:

Türkiye’de 23 Nisan gününün öteden beri Çocuk Bayramı olarak kutlandığını hep biliyoruz. Fakat Uluslararası Çocuk Yılı çalışmaları başlayıncaya kadar Türkiye’nin bu konuda dünyaya öncülük etmiş olduğunu bilen kimse yoktu.

1978 Ocağında, Cenevre’de Uluslararası Çocuk Yılı Avrupa Sekreterliği merkezinde yapılan Avrupa Ülkeleri düzeyindeki ilk toplantıda, öteki ülkelerin temsilcileri gibi ben de kendi ülkemde yer alan çocukla ilgili faaliyetleri açıklarken, 23 Nisan Çocuk Bayramımızdan ve bu bayramı kutlama törenlerimizden söz ettim. O gün amacım, bu toplantının yanıt aradığı sorunun; kitlelerin dikkatlerini çocuk üzerine çekebilmek için ne yapılabileceği sorusunun, Türkiyedeki Çocuk Bayramını kutlama törenlerinden esinlenerek yanıtlanabileceğini hazır bulunanlara duyurmaktı. Anlattıklarımı herkes çok büyük bir ilgi ile dinledi. Hiçbirinin ülkesinde bir Çocuk Bayramı kutlanmadığını bu vesile ile öğrendim.

Bunun üzerine, Türkiye’ye döner dönmez soruşturmağa başladım. Çocuk Bayramı uygulaması nasıl ve ne zaman başlamıştı?. Kimse soruyu cevaplayamıyordu. Sorduklarım, cevap vermek yerine hatıralarını anlatıyorlardı. Kimi, kendi çocukluklarında yaşadıkları coşkulu çocuk bayramları ile ilgili hatıralarını, kimi TBMM’nin açılışından başlayarak izledikleri duygulu 23 Nisan törenleri ile ilgili hatıralarını. Araştırdım, ortada 23 Nisan’ı Çocuk bayramı kabul eden bir kanun yoktu. Ama uygulama, hep bu yönde olmuştu. Bu nasıl başlamıştı? Hakimiyeti Milliyeyi incelemeyi düşündüm. Görgü şahitlerinden dinlediklerimle Hakimiyeti Milliye de okuduklarımı birleştirence 23 Nisan Çocuk Bayramının tarihçesi çıktı ortaya.

23 Nisan 1920’de Hakimiyeti Milliyede çocukla ilgili herhangi bir başlık yok. Fakat Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışında bulunanlar, o gün, Taşhan’dan (şimdiki Ulus meydanından) o günkü Büyük Millet Meclisi binasına (şimdiki TBMM Müzesine) kadar yapılan yürüyüşle başlayan törene büyük bir çocuk kalabalığının katılmış olduğunu, çocukların ön planda tutulduğunu belirtmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1. 2. ve 3. açılış yıldönümlerinde de, gazetelerde, bir Çocuk Bayramından söz edilmiyor. Milli Kurtuluşun anılması ağır basıyor. Fakat düzenlenen geçit resimlerinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde yapılan törende büyük çocuk kalabalığının, kadın kalabalığının, öğrenci kalabalığının var olduğu hep belirtiliyor. Hatta 1923'te "talebe hanımlar gazi paşaya" mektepleri adına, üzerine adının ilk harfleri işlenmiş bir yastuk hediye etmişler.

Elimizde "çocuk" ile "23 Nisan" gününün ilgisini saptayan en eski belge olarak 23 Nisan 1923 tarihini taşıyan bir Himayei Etfal Cemiyeti-bu günkü adı ile Çocuk Esirgeme Kurumu-pulu var. 23 Nisan 1924 gazetesindeki bir yazıda ise, gün, "Bu gün Yavruların Rozet Bayramıdır" şeklinde tanımlanıyor ve halk göğüslerine takılacak rozet karşılığında Himayei Etfal'e bol bağışta bulunmağa çağrılıyor.

Böylece, 23 Nisan ile Himayei Etfal'in ilişkisi belirtilmiş oluyor. Nitekim, 30 Nisan 1921'de kanunla kurulmuş olan Himayei Etfal, giderek 23 Nisan törenlerini düzenleyen kuruluş olarak ortaya çıkıyor. Demek ki, 23 Nisan, 1921'den bu yana bilinçli olarak Çocuk Bayramı olarak kutlanmaktadır. Çocuk haftası uygulaması da, bu tarihte başlamıştır. Çocuk haftası bu güne değin, 23 Nisan günü Çocuk Bayramı ile açılmakta ve Himayei Etfal Cemiyeti Kanununun kabul edildiği 30 Nisan günü kapanmaktadır.

Hakimiyeti Milliyenin 23 Nisan 1926 tarihli sayısında "23 Nisan Türklerin Çocuk Günüdür" başlığını taşıyan bir yazıda ise, "23 Nisan milli varlığımızın ilk kurtuluş günüdür. Cemiyet böyle uğurlu bir günü çocuklar günü ihdas etmekle cidden isabet etmiştir"... dendikten sonra, "şehirde bulunan kahveci, arabacı ve otomobilci esnafın bazılarının, bu gün elde edecekleri hasıllattan bir kısmını Himayei Etfal'e teberru etmeyi kararlaştırdıkları" bildirilmekte ve yazı, "gönül arzu ederdi ki, Ankara'da mevcut bilumum bu gibi esnaf ve müesseseler cemiyete yardım etmeyi düşünseler" şeklinde sürdürülmektedir. Yazının sonu şöyledir: "Gazetemiz bir iki gün sonra 23 Nisan günü Himayei Etfal'e fazla ianede bulunmak suretiyle ibrazı hamiyet ve şefkat eyleyen müesseseler ile hayırperver zevatın esamesini (isimlerini) memnuniyetle dercedecektir. (yayınlayacaktır)"

1927 yılının gazetesinde ise, 23 Nisan gününün Himayei Etfal Cemiyetince "Çocuk Bayramı" günü olarak kabul edildiği belirtiliyor ve kutlama programı açıklanıyor. Başka bir yazıda da, "Reisi Cumhur Hazretleri çocuk gününün sevinçle tesidi için lütfu mahsus ibraz buyurmuşlardır" deniliyor ve düzenlenecek alayda, "çocukların otomobille

geçmelerini sağlamak için cumhurbaşkanlığının otomobillerini tahsis ettiği" bildiriliyor.

Görülüyor ki, Türk Çocuk Esirgeme Kurumu, 1921'de, Birinci Dünya Savaşı ve Bağımsızlık savaşları sırasında kimsesiz kalan çocukların korunabilmesi amacı ile kurulmuştur. Tıpkı 1948'de İkinci Dünya Savaşı sonunda Avrupa'da kimsesiz kalan milyonlarca çocuğu koruyabilmek için kurulan UNICEF gibi.

Gerek 1923'te basılan Himayei Etfal pulu, gerek 1924'te halkın göğüslerine takılacak rozetler karşılığında Himayei Etfal'e bol bağışta bulunulması çağrısı ve Hakimiyeti Milliye'nin 1926'da bağış yapacakların adlarının gazete ile kamuya duyurulacağını açıklaması, gösteriyor ki, Türkiye'de çocuk adına düzenlenen eylemler kaynak oluşturma çalışmaları ile başlamıştır. Yine tıpkı 1979'da UÇY düzenlemesi kararı alındığında amaçlandığı gibi. Şu halde Türkiye bu işlerde öncüdür: Yarım yüzyılı aşkın bir öncülüğü vardır.

1927'de ise, yepyeni bir boyut kazandırılmıştır çocuk gününe. Kutlama programının ortaya koyduğu gibi, çocuk sorunlarına çözüm götürecek önlemlerin alınabilmesi için kaynak oluşturma çalışmalarına yine geniş yer verilmiştir. Fakat bu kez, şenlikler de düzenlenmiştir. Yani, bir yandan kamu oyu ve kaynak oluşturma amaçlarıyla büyüklere seslenen, öte yandan küçüklere yaşamlarında yeri olacak bir gün geçirtmeyi amaçlayan programlara yer verilmiştir.

Artık çocuk günü, aynı zamanda çocuk bayramıdır. O yıl başlatılan gelişmeler gösteriyor ki, bayramın amacı, büyüklerin dikkatlerini çocuk sorunlarının üzerine çekerek çocuk sorunlarına çözüm götürmek için oluşturulmuş olan kuruma bol bağışta bulunmalarını sağlamak, ve yılda bir gün olsun her çocuğa çocukluğunu doyusya yaşatmaktır.

Çocuk Esirgeme Kurumunun 1927 tarihli Hakimiyeti Milliye gazetesinde çıkan "Pek Muhterem Ankara Ahalisi" başlıklı bir ilanında, "memuriyetinizi, işinizi bir tarafa bırakıp çocuklarınızı şevk ve muhabbetle eğlendirmek için Himayei Etfal Cemiyetince tertip edilen çocuk alaylarına ve şenliklerine iştirak ediniz", sözleri ile halk, 23 Nisan Çocuk Bayramını kutlama programına katılmaya çağrılmıştır.

Bu arada, çocuğun öteki günlerde okul dışı saatlerde yeteneklerini geliştirebilmesi için düşünülmüş olan "Çocuk Saray"larının da devreye girmiş olduğunu öğreniyoruz. Aynı yazıda, TBMM önünde toplanacak çocukların beraberlerindeki büyüklerle birlikte "Çocuk Sarayı"na gitmek

üzere arabalara bindirileceği, gece fişek şenlikleri yapılacağı ve Evkaf Otelinde çocuk balosu verileceği bildiriliyor.

Böylece, günümüzde birçok ülkede mevcut olan veya Uluslararası Çocuk Yılı çalışmaları sonucu olarak kurulması öngörülen, genellikle “Çocuk Sarayı” adını taşıyan kurumların bir örneğinin, 1927 Türkiye’inde var olduğunu öğreniyoruz. Bunlar giderek çocuklara götürülecek okul dışı hizmetlerin yönetim ve uygulama merkezi olarak geliştirilmiştir.

1928 Çocuk Bayramı kutlama programında ise, 6 çocuklu ailelerin düzenlenen alaya özel otomobillerle katılmasının sağlanacağı, bayramlaşma töreninin yer alacağı “Çocuk Sarayı”nda bu çiftlere ödüller verileceği, ayrıca da “Gürbüz Çocuk” yarışması yapılacağı bildiriliyor.

Böylece, Uluslararası Çocuk Yılı çalışmalarını yönlendiren ilkelerden ikisinin daha, nüfus ve sağlıklı çocuk politikalarının, 23 Nisan Çocuk Bayramı törenlerinin kapsamı içine alınmış olduğunu görüyoruz ve Atatürk’ün kesinlikle, nüfusun artmasından yana olduğunu, halkın çocuk sahibi olmağa özendirilmesini ve çocukları ile iftihar etmesini istediğini saptıyoruz.

1933’de ise, 23 Nisan Çocuk Bayramı yeni bir aşama ile çocukları yarınki sorumluluklarına hazırlayıcı bir uygulamayla zenginleştirilmiştir. O yıl, stadyumlarda yapılan beden hareketleri gösterisi, günün Milli Eğitim Bakanı Reşid Galip’in kaleme aldığı bir andı çocukların bir ağızdan okumasıyla başlamıştır. O günden sonra ülkenin bütün okullarında yapılan bayrak törenlerinde de bu and okunur olmuştur. Andın metni hep bildiğimiz gibi şöyledir: “Türküm doğruyum, çalışkanım; yasam küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak, yurdumu ulusumu özümnden çok sevmektir. Ülküm, yükselmek ve ileri gitmektir. Varlığım, Türk varlığına armağan olsun.”

Sorumluluk duygusu aşılması bakımından bu gün dahi daha iyisi düşünülemyecek değerde olan bu and, ayrıcalıkçı milliyetçi, yani şöven bir açıdan kaleme alınmış değildir. Hatta “Türküm” yerine “insanım”, “Türk varlığına” yerine “insanlığa” sözcükleri kondu mu, dünya çocukları arası kardeşliğin andı da olabilir.

Bu arada, çok önemli bir gelişme daha olmuş, Atatürk, 23 Nisan sabahları çocukları makamında kabul edip kendi yerine oturarak onlarla sohbet etmeye başlamış ve ülkenin her yerindeki devlet katlarının sahipleri, Atatürk’ün bu davranışını benimseyip aynen uygulamaya koyulmuştur.

Çocukları yarın ki sorumluluklarına hazırlamak bakımından Cumhuriyet Türkiye’inde oluşturulan bu törenlere yaklaşan her hangi bir program,

bütün dünya ülkelerinin katıldığı uluslararası Çocuk Yılı çalışmaları sonucu olarak dahi, önerilebilmiş değildir.

Görülüyor ki, çocuk sorunlarına Uluslararası düzeyde, ancak 1979'da bakılabilen açılardan, Türkiye'de ta 1920'lerde bakılmıştır. 23 Nisan Çocuk Bayramını kutlama programları, Atatürk'ün ölümüne kadar bu anlayış içinde giderek zenginleşerek gelişmiştir. Atatürk öldükten sonra ise, gevşemiş, 1950'lerden sonra da yozlaşmıştır. O kadar ki, 1970'lerin sonuna doğru Uluslararası Çocuk Yılı çalışmaları başlayınca, bir çocuk günü kutlama uygulamasının dışarıdan ithal edilmesine aracılık yapmağa çalışan kendini bilmezler, kendi tarihinden habersizler, bile çıkmıştır.

Bu durumun nedenlerini, bu konferansın çerçevesi dışında sayarak, bir tarafa bırakabiliriz. Fakat Atatürk Türkiye'sinin, nasıl olup da dünyanın ilk Çocuk Bayramını geliştirmiş olduğunu araştırmak görevimiz.

En yüzeysel bir araştırma bile Atatürk'ün baştan beri, belki gençliğinden beri, çocuk ile ilgilendiğini göstermektedir. 1919 baharı ile 1923 sonbaharı arasındaki beş yıl boyu Atatürk, bir yandan ülkesini parçalamak, milletini boyunduruk altına almak isteyen sömürgecilere karşı cephelede savaş vermiş, bir yandan da her fırsatta öğretmenleri etrafına toplayarak eğitim savaşımı vermiştir. Birinci Eğitim Şurasının tarihi 1921'dir. Bu sırada Atatürk her gittiği yerde öğretmenlere seslenmiştir. Bu kürsüden zaten çok işlenmiş olan bu konunun ayrıntılarına girmeyeceğim. Benim vurgulamak istediğim, Atatürk'ün eğitime, yani çocuğa yönelik bir hizmete, çocuğun yarına hazırlanmasına cephelede savaş vermek kadar önem verdiğidir. Ve, öngördüğü eğitimin amacının, çağdaş uygarlıkla uyum sağlayacak, karşılaşacağı güncel sorunların üstesinden gelebilecek niteliklere sahip bir Türk gençliğinin yetiştirilmesi olduğudur. Bu açıdan bakıldığında Atatürk'ün gençliğe seslenirken söylediği "Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur" sözlerinin, hamasi bir cümle değil, her çocuğun sahip olduğu engin gizilgücün farkında olduğunun ifadesidir. Eğitim ile uğraşı ise, çocuğun, içinde bulunduğu ortamın elverişli ve ellerinde büyüdüğü kimselerin yetenekli olması koşulu ile, yüksek niteliklere sahip olacak şekilde yetiştirilebileceğine olan inancını sergilemektedir.

Uluslararası Çocuk Yılı düzenleyicileri de aynı bilinç ve inançla eyleme geçmiştir. Fakat ancak 1970'lerin sonunda. Bu bilincin, bu akımın öncüsü, hiç kuşkusuz, Atatürk'tür.

Evet, Atatürk, Uluslararası Çocuk Yılı ile evrensellik kazandırılmış olan akımın öncüsüdür ama, elde bu konuları tartışan bilimsel belgeler yoktur. Hatta, siyasal sözlerin dışında, öngörülen amaçları saptayan,

izlenecek yöntemleri belirleyen, talimat niteliğinde belgeler de yoktur. Sadece siyasal beyanlar vardır. Bunun iki sebebi olabilir. Biri, Türkiye'nin o sırada içinde bulunduğu koşullar, öteki ve en önemlisi ise, Atatürk'ün kişiliğidir. Atatürk eylem adamıdır. Üstelik yalnızdır. Çağının çok ilerisindedir ve özellikle bu durumunun yalnızlığı içindedir. Fakat kendinden emin bir kimsedir. Hiç kuşkusuz bu yüzden, hep eyleme ağırlık vermiştir. Ayrıca biz Türkler, galiba, hepimiz biraz eylem adamıyız. Büyük şairimiz Ziya Paşa "Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz" diyen dizesi ile biraz da bu milli özelliğimizi dile getirmiş olabilir.

Atatürk çocuk ile, gençlik ile bu denli ilgilenmiştir ve köklü devrimler gerçekleştirmiştir ama, gününde çocuk haklarından söz edilmiş değildir, dedik. Sanırım, bunun bir sebebini de, çocuğun Türk toplumları içindeki durumunda ve Türk İslam Hukukunda aramak gerekir.

Türklerde çocuk, her zaman değerli bir varlık olmuştur. "Evlat acısı gibi yüreğime çöktü" "çocuksuz ev, susuz çeşmeye benzer" Türklere özgü ata sözleridir. Türkler arasında, çocuğun, kişinin olduğu kadar, toplumun da yarına uzantısı olduğu görüşü çok erken gelişmiştir. Çünkü Türkler, toplu kişilik bilincine çok eskiden beri sahiptir ve tarihlerinin türlü cilvelerine rağmen aralıksız sahip kalmıştır.

Öte yandan, adsızdır Türklerde çocuk; bazen doğuşundan yıllar sonrasına kadar sürebilir bu hal. Ama, bu Türk ana babalarının çocuklarına değer vermediklerini değil, gerçekçiliklerini yansıtır. İnsan oğlu çağlar boyunca çocuk ölümlerinin yüksekliğini önleyememiştir. Daha önce de belirttiğim gibi, 17. yüzyılda Avrupa'da doğan çocukların % 75'i, beş yaşına varmadan ölmeğe mahkumdu. Bilim, ölüm sebeplerini ortadan kaldırmağa başlayınca kadar, öteki canlılar gibi insan boyları arasında da doğa kuralları hüküm sürmüştür. İnsanoğlu doğaya ancak zamanla hakim olabilmıştır. Çocuk ölüm oranları bu günkü düzeyin ne tavanına ne tabanına birden bire gelmiş değildir. Son iki yüzyıllık dönemde batı uygarlığı ülkelerinde sağlanan başarı büyüktür. Ama bu başarıda, çağların katkısı, daha önceki bütün uygarlıkların katkısı vardır. Bu arada Türklerin ki küçümsenemez. Örneğin, en büyük çocuk öldürücülerinden biri olan çiçek hastalığını, çiçek aşası ile yenen Türkler olmuştur. Çok daha eskiden 10. yüzyılda yaşamış bir Türk bilginin, Buharalı İbni Sinanın yazdığı Tıp Kitabı "Tıp Kanunları" batıda son zamanlara kadar temel ders kitabı olarak değerini korumuştur. Demek istediğim şu; Türk uygarlığının egemen olduğu ülkelerde çocuk ölümleri oranının, batı uygarlığı ülkelerinden daha önce düşmeğe başlamış olması çok kuvvetlidir. Sonradan yeniden yükselmiş

olsa da, bunun değeri yadsınamaz. Fakat Türklerde çocuk sağlığı ve eğitimi ile ilgili gerçekleri araştırıp etraflıca ortaya koyacak çalışmayı yapacak bilim adamlarımızın yetişmesini - başka bir çok konuda olduğu gibi,-henüz beklemekteyiz.

Batı uygarlığı ülkelerinde feodalite ve yapımcılık devrimi dönemlerindeki ürettüketsel düzenin yol açtığı çocuk perişanlığı manzaraları da, o çağlarda Türk elleri için olağan değildir. Şimdi ise görülmektedir. Şu halde bu durumun sebebini, mutlaka Türklere özgü bir takım meziyetlerde değil, fakat feodaliteyi yaşamamış, yapımcılık devrimini gerçekleştirmekte ise, geç kalmış olmamızda arayabiliriz. Hatta istersek bunu bir avunma nedeni kabul edebiliriz.

Ayrıca, İslam'da çocuğun yeri Hıristiyanlıkta olduğundan çok değişiktir. Türk töresinde olduğu gibi, İslam'da da çocuk bir nimettir; Tanrı'nın armağanıdır: Hıristiyanlıkta olduğu gibi suç ürünü değil. Bu, hiç kuşkusuz, Arapların çocuklarını, özellikle kız çocuklarını öldürme geleneği karşısında Hazreti Muhammed'in duyduğu tepkiyi yansıtmaktadır.

Türk-İslam hukuku da, çocuk ile özel olarak ilgilenmiştir. Ancak, "Türk ve İslam gelenekleri Türk uygarlığı ellerinde çocuğun yaşam koşullarını nasıl etkilemiştir" konusu da, bilimsel olarak işlenmeyi bekliyen konulardandır. Burada sadece şunu belirtmek isterim: Türk-Hukuk eserleri arasında bundan yüzyıl öncesine ait çocuk hukukunu derliyen "Hukuku Veled" adında Rumi 1300 tarihli bir kitap bulunmaktadır.

Bütün bunları Atatürk'ün çocuğa bakış açısını saptayabilmek için gözden geçirmek gereğini duydum. Bu arada şu sorunun cevabını aradım: "Atatürk'ü çocuğa bu kadar önem vermeğe iten,bunun sonucu olarak eğitimle ilgilenmesine yol açan, eğitimden beklediği sonucu şekillendiren neydi!" Vardığım sonuçları şöyle özetliyebilirim:

Atatürk, bir var olma savaşı üstlenmişti. Ülkesini parçalamak, milletin bağımsızlığını elinden almak isteyen sömürgeci güçlere karşı var olma savaşı. Kendi kuşağı ve daha önceki iki yüz yıl içinde yaşamış olan kuşaklar, ülkelerinin giderek, çağdaş uygarlığın gerisinde kaldığını görmenin ve yeni palazlanan bazı güçler tarafından-yapımcılık devriminin sağladığı olanaklarla donatılmış sömürgeci güçler tarafından-horlanmanın ezikliğini çekmişti Atatürk. Ama, saldırganların gücü ne olursa olsun, Türk'ün, bağımsızlığını, ayrıca öteden beri alışık olduğu çağdaş uygarlık düzeyinde yaşama hakkını, yitirmesine karşı direniyordu. Türk halkının bu direnişini temsil ediyor, başını çekiyordu. "Ya istiklal ya ölüm" diyordu. Nitekim, Türk halkı bu çağrıya gözünü kırpmadan katılarak destek olmuştur. Bir var

olma savaşı idi, Atatürk'ün başlattığı savaş: Milletçe, Türklük olarak, yarınlara ulaşma savaşı idi. Yıllar sonra, uluslararası Çocuk Yılı ile gündeme getirilmeğe çalışılan savaş da bu niteliktedir: Milletlerin yarınlarda var olması ile ilgilidir.

Öte yandan, Atatürk zaferin sadece savaş meydanlarında kazanılmıyacağına da biliyordu. Zira, yalnız bu topraklarda bin yıllık uygarlığı olan ülkesinin, sömürgeci güçlere karşı neden yenik düştüğünün farkındaydı. Osmanlı İmparatorluğu, kendi ağırlığı yüzünden, yerleşmiş çıkarların direnişi yüzünden, uygarlığını, çağdaşlığını koruyamamış, geçmişe sapanıp kalmıştı. Yarınlara ulaşma savaşının, ancak yarınlara uygarlığı ile uyum sağlayacak kuşakların yetişmesi ile kazanılabileceğini sezmişti Atatürk: Bu tür görüşlerin genel geçerlilik kazandığı günlerden en az 50-60 yıl önce bu bilince varmıştı. Eğitim savaşımını cephelerde verdiği savaşla atbaşı birlikte yürütmesinin anlamı budur, kanısındayım.

Atatürk'ün korunmağa muhtaç çocuklara nasıl hizmet götürüleceği konusuna yaklaşımı da çok ilginçtir.

Atatürk "Ya istiklal ya ölüm" diyerek girdiği savaşta her an ölmeyi göze aldığı gibi, kendisi ile aynı inançta olanları gerektiğinde mutlak bir ölüme çağırmaktan da geri kalmamıştır. Ve, komutu alanlar, gözlerini kırpmadan ölüme gitmiştir. Yurt, ancak böylelikle sömürgecilerin ellerinden kurtarılabilmiş; Millet ancak böyle bağımsızlık hakkını, var olmak hakkını, koruyabilmiştir.

Atatürk'ün, biraz da bu yüzden, savaşta hayatlarını kaybetmiş olanların çocuklarına karşı özel bir sorumluluk duyduğu kuşkusuzdur. Bu çocuklar ortada bırakılamazdı. Onlara sahip çıkacak, onlarla ilgilecek bir kurum olmalıydı. Savaş yıllarının ortasında kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti, bu günkü Çocuk Esirgeme Kurumu, bu düşüncenin ürünüdür. Ayrıca, bu kurum, gerek 2. dünya savaşı öncesi batı ülkelerinde görülen kiliseye dayalı kuruluşlardan, gerek Sovyetlerde geliştirilmiş olan devlet tekelindeki kuruluşlardan çok farklıdır: kamu kuruluşları ile gönüllü kuruluşların ve halkın işbirliğine dayanmaktadır. Bu tip Kuruluşlar batı ülkelerinde ancak son zamanlarda görülmeye başlamıştır. Atatürk'ün bu konudaki sözleri şöyledir: "Memleket çocuklarını korumayı üzerine alan Himaye-i Etfal Cemiyetine, vatandaşa yardıma mecburdur". Atatürk, devlet ile milletin işbirliğini öngören kurumu, bu yaklaşıma işlerlilik kazandırmayı amaçlayan Uluslararası Çocuk Yılından 58 yıl önce gerçekleştirmiştir.

Bununla da kalmamıştır Atatürk; bir yandan, bu işbirliğini sürgit besliyecek, öte yandan, çocukları yarınki sorumluluklarına hazırlayacak bir

bayram yaratmıştır çocuklar için. Uluslararası Çocuk Yılı'nın arayışı içinde sona erdiği yöntemi, bu olaydan altmış yıl kadar öncelerinde bulup gerçekleştirmiştir.

Uluslararası Çocuk Yılı'nın çocuk sorunları konusunda dünyanın her yerinde uyandırmayı başardığı ilginin sönmesine meydan vermiyecek tek yöntem, hiç kuşkusuz, her yılın belirli bir gününde, bütün dünyaca bir Çocuk Bayramının kutlanmasıdır. Bu amaçla seçilecek hiçbir gün için, 23 Nisan'dan daha geçerli gerekçe bulunamaz.

Atatürk'ün bu bayram için seçtiği gün ise, siyasal açıdan da anlamlıdır. 23 Nisan Türkiye Büyük Millet Meclisinin açıldığı gündür. Yani Cumhuriyet Türkiye'sinde Parlatentonun kurulduğu gündür.

Çağımızda, bütün haklar gibi, çocuk haklarının da kaynağı ve güvencesi, batı uygarlığı ülkelerince geliştirilmiş olan parlamentolardır. Ayrıca, Parlatentolar demokrasi düzeninin, kişi özgürlükleri düzeninin güvencesidir. Atatürk böyle bir kurumun, Cumhuriyet Türkiye'sinde açılış gününü, çocuklara bayram olarak armağan etmiştir. Bu, çok anlamlı ve düzenlenecek kutlama törenleri ile demokrasi eğitimi yolunda çok iyi değerlendirilebilecek bir seçimdir. Aynı zamanda parlatento kurumunu çok yüceltici bir seçimdir. Bunun bir seçim değil, raslantı olduğu söylenemez. Çünkü Atatürk, Büyük Millet Meclisini, yani kişi haklarının kaynağını ve güvencesini kişinin ve milletin yarını olan çocuklara armağan ederken, 19 Mayıs'ı, bağımsızlık savaşına atıldığı, günü, yani özgürlük için eylemi, gençliğe armağan etmiştir: Gerektiğinde bu görevi yine gençlik yerine getirecektir. Bunlar anlamlı seçimlerdir, raslantı değil.

Atatürk, başarı ile sonuçlandırdığı bağımsızlık savaşında maceracı değildir, bencil de değil, şımarık hiç değildir: Kendi milletinin hakkını aramak için tüm toplumun yaşamını ortaya koymuştur. Fakat başkalarının hakkına da son derece saygılıdır. "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesini kendisine amaç edinmiş bir devlet kurucusudur. Bu uğurda, ülkesini parçalamak, milletini boyunduruk altına almak, kendisini yok etmek için silaha sarılmış düşmanları bile af etmiştir. Tarihte, böylesine barışçı bir tutuma sahip çıkan ilk devlet adamı, Atatürk'tür.

Atatürk'ün bu dünya görüşü de ancak son günlerde gündeme gelmiştir. Sömürgecilığe karşı verdiği savaşın anlamını açıklayan cümlelerinin bir tanesi şöyledir "Anadolu bu müdafaası ile yalnız kendi hayatına ait vazifeyi ifa etmiyor, belki bütün şarka müteveccih bu hücumlara bir set çekiyor."

Dünyanın geleceği ile ilgili görüşünü ise, 6 Mart 1933'te, sanırım Balkan ülkeleri toplantısında yaptığı bir konuşmada, şöyle ifade etmiştir.

“Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacaktır. Uluslararasıda hiç bir renk, din, dil ve ırk ayırımı gözetmeyen bir uyum ve işbirliği çağı egemen olacaktır.”

Görülüyor ki, bugün uluslararası ilişkiler gündeminin en başında olan, dolayısı ile Uluslararası Çocuk Yılı gündeminde geniş yer verilmiş bulunan, ülkelerarası barış politikasının da, yeni bir uluslararası ürettiketsel düzen kurulmasını öngören politikanın da, öncüsüdür, Atatürk.

Bunlar, 23 Nisan’ın Dünya Çocuk Günü olarak kabul edilmesi için çok geçerli ek gerekçelerdir.

İlk Kuşak Cumhuriyet Çocuklarının Atatürk’e Borcu

Atatürk’ün adlarına bayramlar kurarak yetiştirmeğe çalıştığı çocukların ilk kuşağı, bu gün iş başında olan kuşaktır.

Bu kuşağın Atatürk’ün geliştirdiği yöntemlerin başarılı olup olmadığı konusunda karara varabilmesi için kendisine bakıp, kendini değerlendirmesi yeter. Ben diyorum ki, “Atatürk olmasaydı, ben olamazdım.” Sanırım daha bir çoğumuz için de bu doğrudur. Şu halde bizim kuşağın, ilk kuşak cumhuriyet çocuklarının, Atatürk’e borcu çok büyüktür. Bu borç, çocuk davasına özellikle sahip çıkmamızı, çocuk sorunlarımıza çözüm arayıp bulmamızı içerir.

Uluslararası Çocuk Yılı, Atatürk’ün başlattığı bayram gibi eylemlerin, kitlelerin çocuk sorunları ile ilgilenmesinin sağlanması açısından ne kadar değerli olduğunu ortaya koymuştur.

Bu gün iş başında olan ilk kuşak Cumhuriyet çocuklarının, Atatürk’ün başlattığı 23 Nisan Çocuk Bayramını canlandırıp güncelleştirerek yozlaşmaktan kurtarmak borcudur. Türkiye’nin pek büyük çocuk sorunları vardır. Bunların Atatürk’ün öngördüğü gibi ancak devlet ile milletin, kamu kuruluşları ile gönüllü kuruluşlarının işbirliği ile çözümlenebileceği artık anlaşılmıştır. Bayramın canlandırılıp güncelleştirilmesi bu işbirliğini özendirecektir.

Biz bu inançla bayramın nasıl kutlanması gerektiği yolunda bazı önerilerde bulunduk. Size de bu önerilerimizi duyurmak isterim. Bunlar, Bayram Hazırlıkları, Bayram Törenleri ve Bayram Şenlikleri olmak üzere üç bölüm halinde şöyle toplanmıştır. (VI)

VI-Bu yazar Uluslararası Çocuk Yılı Türkiye Komitesindeki görevi boyunca şu dört amacın gerçekleşmesine çalışmıştır:

A. Bayram Hazırlıkları

1. 23 Nisan Çocuk Bayramı tören ve şenliklerinin amacı, büyüklere küçüklerin önemini anlatmak, kamu önünde, ülke ve bölge düzeyinde geçen yıl içinde çocuklara götürülen hizmetlerin muhasebesini yapmak ve gelecek yıl için planlanan girişimleri açıklamak ve bu arada küçükler için, bir yandan onları yarınki sorumluluklarına hazırlayıcı eylemler düzenlemek, öte yandan da onlara doya doya çocukluklarını yaşayabilecekleri bir gün geçirtmek olmalıdır.

2. Bayrama hazırlık çalışmaları, 22 Nisan günü doruk noktasına ulaşmalıdır. Bu çalışmalar yalnız okulu değil, çevreyi de içermelidir.

Örneğin, okullar çocukları yöredeki tarihi yapıtlara, anıtlara, müzeler, parklara, meydanlara ve kamuya ait benzeri yerlere götürüp, buraları temizleyip süsleyerek (çocukların okullarında, el işi derslerinde, hazırlayabilecekleri bayraklar, çiçekler ve benzeri şeylerle), ayrıca, uygun yerleri ağaçlandırarak bu yerleri de bayrama hazırlamalıdır. Bu çalışmanın amacı, çocuklara, "bu yurd, bu köy, bu kasaba, bu kent, benim" bilincini kazandırmak ve atalarından devraldıkları bu kutsal mirasın bakım ve korunmasından sorumlu olduklarını anlamalarını sağlamak olmalıdır.

3. Her yıl, en geç 22 Nisan günü, bütün il merkezlerinde, mülki amirlerin başkanlığında, ilgili bütün kamu ve gönüllü kuruluşların katılmasıyla bir toplantı düzenlenerek, geçen yıl içinde bölgede çocuklara hizmet götüren ne gibi çalışmalar yapıldığı değerlendirilmeli ve gelecek yıl içinde ne gibi çalışmalar yapılacağı planlanmalıdır: 23 Nisan'da verilecek demeçlerle de, bu hususlar çevre halkına açıklanmalıdır.

Başkentte, bu toplantı Bakanlar Kurulu düzeyinde yapılmalıdır ve Başbakan ile öteki Bakanların 23 Nisan demeçleriyle, bu toplantıda varılan sonuçlar ve alınan yeni kararlar halka açıklanmalıdır.

1. Çocuğun önemi konusuna kamu oyunun dikkatinin her yıl yeniden çekilebilmesi için 23 Nisan Çocuk Bayramının canlandırılıp güncelleştirilmesi ve kurucusu Atatürk'ün günündeki coşku ile kutlanması.

2. Dünyanın ilk Çocuk Bayramı günü 23 Nisan'ın Dünya Çocuk günü olarak kutlanmasını sağlamak amacı ile tüm ilgili çevrelerde Türkiye adına girişimlerde bulunulup sürdürülmesi.

3. Yurt çocuk sorunlarına çözüm götürme çalışmalarında devlet ve milletin, kamu gücü ile gönüllü güçlerin el ve iş birliğini sağlamak amacı ile adı "Çocuk Esenliği Vakfı" olabilecek bir kurumun oluşturulması.

4. Yurt çocuk sorunlarının çözüm yoluna girmesinin temel koşulu olarak yurt düzeyinde okuma yazma kampanyası açılıp erginler arası okumaz yazmazlık ortadan kalkıncaya kadar sürdürülmesi.

Bu konferansın verildiği tarih ile yayınlandığı tarih arasında geçen zaman içinde bu amaçların dördü de devletçe benimsenmiş ve uygulamaya konmuştur.

B. Bayram Törenleri

23 Nisan sabahı ilk iş olarak ülkenin bütün yörelerinde bütün yönetim katları, seçimle gelinen bütün makamların sahipleri, özenilen meslek kuruluşlarının bütün yöneticileri, daha önce okullarla ilişki kurarak saptanmış olması gereken çocuk gruplarını makamlarında kabul etmelidir.

Makam sandalyelerine, gelen çocuk grupları içindeki ilk okul son sınıf öğrencileri oturtulmalıdır. Belediye encümenleri, idare meclisleri, odalar birliği, sendika yönetim kurulları gibi kuruluşlar üyeleri sayısınca ilk okul son sınıf öğrencisini kabul etmeli ve genel kurul salonlarındaki makam sandalyelerine oturtulmalıdır. Öteki sınıfların öğrencileri ve grubun başındaki öğretmenler, bu törenin izleyicileri olmalıdır.

Çocuklar, makam sandalyalarına oturduktan sonra, makam sahipleri, onlara bu makamlarının görev ve sorumluluklarını anlatmalı ve sözlerini “bu yerler sizleri bekliyor çocuklar; ona göre hazırlanın” çağrısı ile bitirmelidirler.

Bu tören, köydeki muhtarlıkları da kapsayacak yaygınlıkta uygulanmalıdır: öyle ki ülkenin bütün ilkokul son sınıf öğrencilerinin bir makama oturtulmasına çalışılmalıdır.

Bu törenin amacı çocukları yarınki sorumluluklarına hazırlamak, onları çalışma hayatına katılmaya özendirmek olmalıdır.

2. Bu törenin doruk notkası, T. B. M. M. 'nde yapılacak törendir. Sayın Meclis Başkanı Cahit Karakaş önerimiz üzerine 1978'den başlayarak her yıl bu törene T. B. M. M. üyesi sayısınca çocuk katılması konusunu karara bağlamış ve uygulamaya başlamıştır. (VII)

Bundan böyle, bu çocukların herbirinin ayrı bir ilkokulu temsil etmesi ve yurt düzeyinde bütün ilkokulların bir gün bu törende temsil edilme sıralarının gelmesini içeren önerimiz Milli Eğitim Bakanlığınca da ilke olarak kabul edilmiştir. Ancak uygulamayı başlatma olanağı bu yıl bulunmamıştır.

İlkokulların ad seçimi ile saptanması, her ilde kaç ilkokul için ad seçimi yapılacağı konusunda ilin ilkokul son sınıf nüfus oranının esas alınması söz konusu edilebilir. Bu törene bir kez katılan ilkokullar bütün ilkokulların haklarını kullanıp sıra listesi saptanıncaya kadar ad seçimi dışı kalmalıdır.

Okul temsilcileri ise, her okulun yöneticileri ve öğretmenleri tarafından “en çalışkan”, “en başarılı”, “en gayretli” gibi ölçütlere dayanılarak

VII - 23 Nisan 1979'da Ankara ilk okulları temsilcilerinin katılması ile başlayan bu uygulama daha sonra genişletilmiştir. 23 Nisan 1980'de olduğu gibi 1981'de de T.B.B.M.'sinde bütün illerden gelen çocukların katılması ile Ulusal Çocuk Parlamentosu toplanmıştır.

belirlenecek adaylar arasından, okulun son sınıf öğrencilerinin gizli oyu ile seçilebilir. Böylece demokrasi düzeninin yurdumuzda temel kurumu T.B.M.M.'nin açılış günü bayram olarak kandilerine armağan edilen çocuklarımız, okullarını temsil etmek üzere orada yapılacak törene gidecek arkadaşlarını, demokrasi mekanizmasını kullanarak saptamak olanağını kazanmış olur.

Çocukların giyim kuşam ihtiyaçları ile yol masrafları, kanımca, çocuk sorunlarına çözüm götürmek üzere kamu kuruluşu ile gönüllü kuruluşların işbirliği ilkesine dayalı olarak kurulmasını önerdiğim, Çocuk Esenliği Vakfı veya Kurumu adını verebileceğimiz örgütün her bölgedeki kolu tarafından sağlanmalıdır. (VIII) Çocukların Ankara'da barındırılmalarıyla ilgili sorunlar ise, aynı örgütün Ankarada bulunması gerekli merkezi eliyle, akranları, Ankara ilkokulları öğrencilerinin evlerinde misafir edilmeleri ilkesince çözümlenmelidir.

T. B. M. M.'nde yapılacak tören, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu aracılığıyla bütün ülkede anında izlenebilmelidir.

3. 23 Nisan günü, başta Anıtkabir olmak üzere ülkenin bütün anıtlarında ve şehitliklerinde, sabahtan akşama kadar, yörenin bütün ilkokullarının yavru kurtları sıra ile nöbet tutmalıdır.

Okulların katılacağı Çocuk Bayramı törenleri, ülkenin bütün yörelerindeki Atatürk ve şehit anıtları önünde düzenlenecek saygı duruşlarıyla başlamalıdır. Bu gruplar daha sonra yöredeki emekli öğretmenler, harp malulleri ve gaziler ile huzur evlerindeki yaşlılar gibi kimselerin ziyaretlerine gitmelidir.

Bu törenin amacı, küçüklere geçmişle gelecek arasında bir halka oldukları bilincini vermek, yaşlılara ise, uğruna ömürlerini tükettikleri çocuklarda umutlarının yeşerdiğini görmek sevincini yaşatmaktır.

4. 23 Nisan Çocuk Bayramı törenlerinin en renkli ve hareketli bölümü, halka açık bulundurulacak stadyumlarda ve spor salonlarında müzik eşliğinde yapılması gereken, beden hareketleri gösterileridir.

Bu tür gösterilerin en mütevazı koyler dahil, yurdun her yerinde düzenlenmesine çaba gösterilmelidir. Başka olanak yoksa, köy meydanları, okul bahçeleri, gösteri alanı olarak kullanılabilir.

VIII - Bu önerimiz 12 Eylül 1980 sonrası yönetimince benimsenmiş ve çocuk sorunlarına hızla çözüm götürülebilmesi için gönüllü kuruluşlar ile kamu kuruluşlarının işbirliği ilkesine dayalı, bir vakıf kurulmuştur. Ancak bizim önerdiğimiz 'Çocuk Esenliğine Hizmet Vakfı' adı yerine 'Eğitim Vakfı' adı tercih edilmiştir. Uluslararası Çocuk Yılı Bültenlerindeki yazılarımızda böyle bir kurumun ilk iş olarak ele alınması gerektiğini belirttiğimiz okuma yazma seferberliğine ise, doğrudan Eğitim Bakanlığı sahip çıkmış ve uygulama 1981 Mart ayında başlamıştır.

T. B. M. M.'ndeki tören gibi bu gösteriler de "Türküme, doğruyum..." diye başlayan and ile açılmalıdır. Herhangi bir sebeple bu tür bir gösteriye katılma olanağı bulamayan okullar, öğrencilerini bir televizyon etrafında toplayarak onlara hiç değilse büyük kentlerde düzenlenen gösterilerden yapılacak canlı yayını izletmelidir. Hastahanelerdeki çocuk koğuşlarında da bu uygulamaya yer verilmelidir.

C. Bayram Şenlikleri

1. 23 Nisan gününün geri kalan saatlerinde, yurdun mümkün olan her yerinde, çocukların bedava izleyebilecekleri çocuk tiyatro, bale, milli oyun gösterileri, karagöz oyunları düzenlenmelidir.

2. Yıl içinde türlü sanat dallarında yapılan yarışmalarda başarı sağlayan yapıtlar bu günde sergilenmeli, sahnelenmeli ya da ödüllendirilmelidir.

3. 23 Nisan Çocuk Bayramı şenlikleri çocukların okullarının öncülüğünde geniş ölçüde katılabilecekleri halk oyunları şenliği ve balolarla bitmelidir. Köylerde de, köy odalarından ya da okul binalarından yararlanılarak, bu tür şenlikler düzenlenmeli, çocuklar müzik eşliğinde birlikte oynamaya, dans etmeye, şarkı söylemeye özendirilmelidir.

Bu tür olanaklardan yoksun olan bölgelerdeki çocukların, 23 Nisan Çocuk Bayramı şenlikleri programlarının dışında kalmasını önlemeye katkıda bulunmak üzere, televizyon yetkilileri bu gösterilerin en iyilerinden canlı yayınlar yapmalıdırlar.

Bunların bazıları, uzaktan güdümlü uygulamalı programlar olabilir. Yani, kendi olanakları bir çocuk şenliği düzenlenmesine yetmeyen yörelerdeki okullar, çocuklarını bir televizyon etrafında toplayarak onların da bu yayınları izlemelerini ve program sunucusunun aracılığıyla, televizyonda oynadığını gördükleri oyunları kendi aralarında oynamalarını ve söylediğini duydukları şarkıları birlikte söylemelerini sağlayabilmelidir.

23 Nisan Çocuk Bayramı giderek daha büyük bir coşkuyla ve bütün milletin katılımıyla kutlanacak bir bayram olmalıdır.

Bu yoldaki önerilerimizi benimseyerek öngörülen doğrultuda uygulamalar başlatmış olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlarına ve Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerine burada teşekkür etmeyi borç bilirim.

23 Nisan'ın Dünya Çocuk günü kabul edilmesi için yapılan çalışmalar

Dünyanın ilk Çocuk Bayramı 23 Nisan gününün uluslararası Çocuk Bayramı günü olarak benimsenip dünya çocuklarına kazandırılması

ylundaki çalışmalara katkıda bulunanlara da burada ayrıca teşekkür etmek isterim. Uluslararası Çocuk Yılı çalışmaları sırasında çocuğa hizmet götürülmesi gerektiği bilincini canlı tutmak amacı ile belirli bir günün bütün dünyada Çocuk Bayramı olarak kutlanması fikri giderek daha büyük önemle vurgulanmıştır. Biz bunun 23 Nisan olması gerektiğini önerdikten sonra batı ülkelerinin 2 Ekimi, sosyalist ülkelerin ise 1 Haziranı yeğledikleri görülmüştür: Fakat bu iş için dünyanın ilk Çocuk Bayramı 23 Nisan kadar geçerli gerekçeleri bulunan başka hiç bir gün yoktur.

Bizim önerimiz ilk kez, 17 Nisan 1978 günü, Uluslararası Çocuk Yılı Türkiye Milli Komitesinin, Onursal Başkanı Sayın Emel Korutürk'ün başkanlığında yapılan ilk toplantısında açıklanmıştır. Daha sonra, sırası ile şu gelişmeler olmuştur.

TRT, 23 Nisan 1979 törenlerine komşu ülkelerden yabancı çocuklar davet ederek hem çocuk bayramımızın ilk kez uluslararası düzeyde kutlanmasını, (IX) hem de ilk Uluslararası Çocuk Paramentosunun o gün Türkiye Büyük Millet Meclisinde toplanmasını sağlamıştır.

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Başkanı Sayın Bedrettin Tuncel, UNESCO'nun alt kuruluşu Uluslararası Eğitim Bürosunun 7 Temmuz 1979 günü Cenevrede yapılan toplantısında, 23 Nisan'ın UNESCO örgütü tarafından Dünya Çocuk Günü olarak kutlanmasının karara bağlanmasını ve uygulamanın gerektireceği önlemlerin alınması için UNESCO Genel Başkanından ricada bulunulmasını önermiştir.

TBMM Başkanı Sayın Cahit Karakaş 21 Ağustos 1979 günü Dışişleri Bakanlığına bir yazı göndererek, dünyanın ilk çocuk bayramı 23 Nisan gününün Uluslararası Çocuk Günü olarak kabul edilmesinin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda önerilmesini istemiştir.

Birleşmiş Milletler katındaki büyükelçimiz Sayın Orhan Eralp'te, 1979 Kasım başında, genel kurulun gündemi uyarınca Uluslararası Çocuk Yılı çalışmaları görüşülürken yaptığı konuşmada bundan söz etmiştir.

Ve nihayet, Türk Tarih Kurumu bu konferans ile konuya sahip çıkmıştır.

Bunlar çok değerli katkılardır. Her çevrede Atatürk ilkeleri doğrultusunda çalışmak isteyenlerin bulunduğunu sergilediği için sevindirici katkılardır, yüreklendirici katkılardır.

Fakat başarı sağlamak, sonuç almak kolay bir iş değil. Ayrıca, 23 Nisan Çocuk Bayramının gerek yurt içinde canlandırıp güncelleştirmesi gerek

IX -TRT bu uygulamayı bu güne değin her yıl tekrarlamıştır.

Ayrıntılı bilgi için bak: Uluslararası Çocuk Yılı Bültenleri 1978-1979 toplam 24 sayı.

Uluslararası Çocuk Günü olarak kutlanması karar ile değil, başlayıp geliştiği gibi, uygulama ile gerçekleştirilebilecek bir sonuçtur.

Atatürk'ün Türk çocuklarına armağanı 23 Nisan Çocuk Bayramının yaşamımız içinde layık olduğu yeri almasını ve beklenen hizmetleri sağlmasını istiyorsak, bu bayramın canlandırılıp güncelleştirilmesine hep birlikte çalışmalıyız.

İlk kuşak Cumhuriyet çocukları olarak bu bayramı dünya çocuklarına armağan etmek, onların da yararlanmasını sağlamak istiyorsak, bundan böyle 23 Nisan'ları giderek daha büyük etkinlikle uluslararası düzeyde kutlamağa önem vermeliyiz.

Örneğin, Birleşmiş Milletlere üye bütün ülkelerden, her yıl bir kız bir erkek, iki çocuk davet edilerek, 23 Nisan günü, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Ulusal Çocuk Parlamentosundan sonra, Uluslararası Çocuk Parlamentosunun toplanması sağlanabilir. Bu toplantılarda, Uluslararası Çocuk Parlamentosunun bundan böyle her yıl başka bir ülkede yapılması çağrısında bulunulabilir; bu gerçekleşinceye kadar, bu uygulamaya Türkiye'de devam edileceği açıklanabilir.

Türk Tarih Kurumunun Sayın yöneticileri, üyeleri ve konukları, bu kurumun duvarlarında Atatürk'ün bize ışık tutan görüşlerinden biri kazılı: "Tarih yazmak biraz tarih yapmaktır". Bu uğraşa küçük bir katkıda bulunabilmek isteğinin heyecanı içinde hepinizi saygıyla selamlar, Tarih Kurumu yöneticilerine, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

